

‘De Nederlandse ondergrond is op dit moment nog een jungle’

Inspecteur-generaal van Staatstoezicht op de Mijnen is bezorgd over nieuwe, kleine partijen bij delfstofwinning

Bert van Dijk en Carel Grol
Den Haag

Is het frustrerend dat het, ondanks jarenlang onderzoek naar de aardbevingen in Groningen, nog steeds niet duidelijk is bij welke gaswinning wat voor aardbevingen ontstaan? Harry van der Meijden, inspecteur-generaal van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) lacht een beetje, moeizaam. Aardbevingen. ‘Ik wil juist proberen dat woord niet te gebruiken.’

Van der Meijden (65) is de hoogste toezichthouder in de Nederlandse gaswinning. Op instigatie van ‘zijn’ SodM besloot minister Kamp dit voorjaar de gaswinning met 10% te verminderen. De Raad van State buigt zich er nu over, aangezien een reeks partijen protest heeft aangetekend tegen de voorgestelde winning van 21,6 miljard kubieke meter.

Ook de Nederlandse Aardoliemaatschappij (NAM) tekende beroep aan. Volgens de exploitant van het Groningse gas heeft het SodM het advies niet goed onderbouwd. ‘Het ligt onder de rechter’, zegt Van der Meijden in zijn werkkamer aan de rand van Den Haag. ‘Dus daar wil ik niets over zeggen.’

Wel noemt hij de gaswinning uit het Groningenveld ‘ontzettend lastig.

Toekomst Er is geen model dat bevingen accuraat kan voorspellen

Geothermie Professionalisering is nodig voor groei aardwarmte

Afspraken maken Er zijn heldere regels nodig die beter bij de risico’s aansluiten

Voor Schiphol en de dijken kunnen we normen berekenen voor de risico’s, en weten we hoe we die moeten halen. Maar er is nergens een accuraat model dat de bevingen kan voorspellen. Nergens.’

V Wel is aangetoond dat minder gaswinning leidt tot minder bevingen. Toch?
‘Ja. De NAM heeft echt hard gewerkt aan een model dat voorspelt bij welke gasproductie aardbevingen optreden, hoe zwaar en waar de bevingen zijn. Dat model is ver ontwikkeld. Maar het blijft onvoldoende om te toetsen of wordt voldaan aan de normen van de commissie-Meijdam, die stelt dat Groningers niet slechter af moeten zijn dan mensen die elders in het land wonen.’

V Dus moet de gaswinning omlaag?
‘Ik wil de wereld niet langer de indruk geven dat we kunnen toetsen wat veilig is. Daar is een wetenschappelijke doorbraak voor nodig die ik voorlopig niet zie. Moeten we naar 33 miljard kuub, zoals de NAM eerst wilde? Naar 24 miljard kuub? Dat is een accuratesse die we niet kunnen geven. Juist toen we bij Loppersum de minste problemen verwachtten, begonnen daar weer de bevingen.’

V Maar de 10% verlaging waar de NAM tegen ageert?
‘Dat is een te verdedigen percentage.’

V Is gaswinning in Nederland een aflopende zaak, door de problemen in Groningen en omdat de velden oud zijn?
‘De situatie is wel duidelijk veranderd. Groningen helpt niet. De wet- en regelgeving is nu vijftig tot zestig jaar oud. Het kan zijn dat we regels moeten herzien voor de afbouwfase. Je ziet dat grote spelers hun bezittingen op de Noordzee verkopen. Er komen nieuwe partijen en vaak zijn die kleiner. Kunnen die calamiteiten opvangen? Hoe zit het met het opruimen straks van oude installaties? Dat moeten we in de gaten houden.’

V Speelt dat nu al?
‘Nee. De lage olie- en gasprijzen zetten



Gas wordt afgefakkeld op de NAM-locatie Eemskanaal bij Lageland in Groningen.

FOTO: KEES VAN DE VEEN/HH

druk op de kosten. Dus ook op zaken als onderhoud, zoals het tijdig schilderen van platforms in de Noordzee. Daar zijn we extra alert op, maar er zijn hier geen cowboybedrijven.’

V En Vermillion dan, dat gas won in Friesland zonder de benodigde toestemming?
‘Ik ga niet in op specifieke gevallen. Maar in de algemeenheid geldt: we zien meer dan in het verleden. Onze organisatie is gegroeid van 62 naar 90 mensen. En de eisen die gesteld zijn aan onze inspecteurs, zijn toegenomen. Dus meer dan voorheen zitten we boven op de risico’s. We zijn een kleine dienst, maar kunnen het steeds beter.’

V En bedrijven die in de geothermie actief zijn?
‘Dat is een apart verhaal. Het is een jonge sector. Bedrijven hebben, naar ik aanneem, de beste intenties, maar als we echt willen uitpakken met aardwarmte, moeten we professionaliseren. Het moet wel veilig gebeuren. Zo kunnen we niet doorgaan.’

V Is het echt zo erg?
‘Er zijn veertien partijen die geothermie exploiteren. Geen enkele daarvan heeft een geldig winningsplan.’

V Hoe kan dat?
‘Het gaat om processen en systemen. Dat klinkt vaag, maar grote oliebedrijven hebben processen en systemen, zodat ze beter weten waar de risico’s liggen. Daar kunnen we hen op controleren. Tuinders hebben processen voor de teelt van tomaten, niet voor geothermie. Dat is niet hun vak. Ze moeten derden inhuren. Bij één aardwarmteproject is door een oud NAM-veld geboord, zonder dat ze dat wisten. We hebben boorfirma’s gehad die drie keer bij mij aan tafel zaten om uit te leggen hoe ze een boring veilig gingen aanpakken. En er is niet altijd voldoende financiële planning, of er is geen calamiteitenplan. Vergeet niet: ultradipe geothermie, dat is straks boren naar aardwarmte op acht kilometer diepte.’

V Wat moet er gebeuren?
‘De greendeal die is getekend door het ministerie van Economische Zaken, EBN en een aantal bedrijven brengt kennis bij elkaar en dat is buitengewoon welkom. Tot slot moeten er ook heldere regels komen, die beter aansluiten bij de risico’s. Er wordt hier geboord naar gas, naar aardwarmte, naar zout, naar water. Het zou goed zijn duidelijker met elkaar af te spreken waar mijnbouw plaatsvindt en waar niet. Nu is de Nederlandse ondergrond een jungle.’

De oorsprong: de Mijnwet van 1810

De Mijnwet van 1810, ingevoerd door Lodewijk Napoleon toen Nederland onderdeel was van het Franse Keizerrijk, ligt aan de basis van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM).

Jarenlang zat die toezichthouder in Zuid-Limburg. Maar in 1985, ruim tien jaar na sluiting van de laatste Nederlandse kolenmijnen, verhuisde de rijksdienst naar Den Haag.

SodM is ‘de onafhankelijk toezichthouder op de delfstoffen- en energiewinning in Nederland’. De toezichthouder is onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en heeft de taak om de minister ‘gevraagd en ongevraagd’ te adviseren over mijnbouw-

SodM geeft de minister ‘gevraagd en ongevraagd’ advies over mijnbouwactiviteiten

activiteiten. Als bedrijven niet voldoen aan de wet- en regelgeving, dan kan SodM hen waarschuwen, een last onder dwangsom opleggen of een installatie stilleggen. In uiterste gevallen kan SodM de minister adviseren een vergunning in te trekken.

Dit jaar legde SodM een last onder dwangsom op aan de NAM, vanwege een studie naar bodemdaling in de Waddenzee. Het onderzoek was niet goed genoeg. Gasbedrijf Vermillion staakte de gasproductie, omdat het bedrijf geen toestemming had aangevraagd voor de zogeheten Langezwaag-3-put in het gasveld Langezwaag, bij Heerenveen. SodM legde een dwangsom op, die kon oplopen tot €10 mln.

10%

Op advies van de SodM besloot minister Kamp de gaswinning met 10% te verlagen.

90

Het aantal mensen dat werkt bij de toezichthouder is gegroeid van 62 naar 90 mensen.

14

Er zijn 14 partijen actief in geothermie zonder een geldig winningsplan.